

БЪЛГАРСКА АКАДЕМИЯ НА НАУКИТЕ
**И-Т ПО ЕКСПЕРИМЕНТАЛНА МОРФОЛОГИЯ,
ПАТОЛОГИЯ И АНТРОПОЛОГИЯ С МУЗЕЙ**
Вх. № ..... 225 .....
..... 27.09 ..... 2021 .....
СОФИЯ

СТАНОВИЩЕ

от

доцент д-р Слави Димитров Делчев, д.м.,

**Катедра „Анатомия, хистология и ембриология“, Медицински факултет,
Медицински университет – Пловдив**

на дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен 'доктор'
област на висше образование: 4. Природни науки, математика и информатика
професионално направление 4.3 Биологически науки
докторска програма "Антропология" 01. 06. 01

Автор: Надежда Венециева Параскова

Форма на докторантурата: самостоятелна подготовка

Секция „Антропология и анатомия“ на Институт по експериментална морфология,
патология и антропология с музей - БАН

Тема: „Дерматоглифична характеристика на българско население от Централна За-
падна България“

Научни консултанти:

Доцент Зорка Митова, доктор (ИЕМПАМ – БАН)

К.и.н. Иван Ширококов, доктор (МАЭ РАН, Кунсткамера, Санкт Петербург)

1. Общо представяне на процедурата и докторанта

Представеният ми комплект материали на електронен носител е в съответствие с Проце-
дурата за придобиване на ОНС „доктор“ в ИЕМПАМ – БАН; и включва следните документи:

1. Дисертационен труд; 2. Автореферат – проект; 3. Списък и копия на публикациите,
свързани с темата на дисертацията; 4. Списък на участията в научни форуми; 5. Справка за взети
изпити и получени кредити съгласно кредитната система на ЦО-БАН; 6. Справка за изпълнение на
минималните изисквания на ИЕМПАМ за придобиване на образователна и научна степен „док-
тор“; 7. Протоколи и сертификати от положени изпити. 8. Заповед за зачисляване
НРД-15-24/04.12.2015 г.; 9. Заповед за отчисляване с право на защита НРД-15-96/12.12.2018 г. 10.
Декларация за оригиналност и достоверност; 11. Автобиография

Докторантът е приложил 3 (три) пълнотекстови публикации по темата на дисертационния
труд, които са в реферирани издания. Представени са и 4 участия в научни форуми с изнесени
съобщения по темата.

Надежда Параскова се дипломира като магистър биолог в СУ „Св. Климент Охридски“ –
София през 2000 година. Работи като учител по биология – 3 години, а след това като асистент
по Анатомия на човека и Антропология в Биологическия факултет на СУ „Св. Климент Ох-
ридски“ от 2007 г. до момента. През 2015 г. е зачислена като докторант на самостоятелна
подготовка към секция „Антропология и анатомия“ на ИЕМПАМ – БАН. През 2018 г. е от-
числена с право на защита. По докторантската си програма е провела допълнителен курс по
Палеоантропология и Антропология на живо население и е покрила изискуемия кредитен ми-
нимум.

2. Актуалност на тематиката

Научните интереси за определяне състава на българския етнос и участието на основните
му компоненти при неговото формиране са документирани още в края на XVIII-ти и началото
на XIX век и продължават да се изследват и доразвиват и в наши дни. Дисертационният труд
изследва антропологичната характеристика на дерматоглифните особености на съвременното
българско население от осем различни региона на Централна Западна България. В изследваната

популация е установено характерно съотношение на белезите - повишена честота на карпалните аксиални трирадиуси, намалена поява на изображения на хипотенар и честота на допълнителните междуцифрени трирадиуси. Приложеният интеграционен анализ на дерматоглифичните и одонтологичните особености с географското разположение на групите по оста запад-изток, обективизира засилени миграционни процеси през историческото минало на българското население.

3. Познаване на проблема

Докторантът е запознат с отделните аспекти на разработваната тема в дълбочина. Това проличава както по литературния обзор, представящ вече анализирана и стегната поднесена информация за състоянието на проблема, така и по задълбочената дискусия върху резултатите. Сравнително малка част (6%) от използваните източници (262) е от последните 10 години, но вероятно това се дължи на историческата обосновка на проучването и необходимите съпоставки с предишни проучвания. Информацията е обобщена в няколко основни заключения в края на този раздел и е оформена постановка на проблема.

4. Методика на изследването

Изследвани дерматоглифичните изображения на 1 600 индивида. Обработката и описанието на дерматоглифичните отпечатъци е извършена в лабораторни условия. Анализът на пръстовите изображения е описан подробно.

Получените данни са обработени с адекватно подбрани статистически методи - дескриптивен анализ и индексова характеристика за изчисляване на множество индекси. Приложена е и вторична статистическа обработка на данните: метод на главните компоненти (РСА), корелационен анализ и непараметрични критерии.

Всичко това ми дава основание да заявя, че избраните методики на изследване напълно позволяват постигане на поставената цел и получаване на адекватен отговор на задачите, решавани в дисертационния труд.

5. Характеристика и оценка на дисертационния труд и приносите

Дисертационният труд обхваща 183 страници и е структуриран според общоприетите изисквания в 7 раздела – въведение, литературен обзор, цел и задачи, материал и методи, анализ и дискусия на резултатите, изводи и заключение.

Въведението кратко и ясно засяга основните антропологични аспекти на изследването, което касае дерматоглифични (и одонтологични) проучвания на съвременно българско население в етноантропологичен аспект. Литературният обзор е разделен на отделни глави, които представят исторически, археологически и етнографски данни за Централна Западна България, както и сравнителна дерматоглифична характеристика на населението от тази област. Използван е голям обем от литературни източници. В края на обзора, въз основа на разгледаните данни, са направени изводи и е обобщено състоянието на проблема, на базата на което са изведени целта и задачите. Целта е формулирана ясно, задачите са осем и включват основните аспекти на разгледаната научна проблематика.

В раздел „Материал и методи“ са описани детайлно изследваните групи, избора на районите за целите на проучването, приложените дерматоглифични и статистически методи.

Раздел „Анализ и дискусия на получените резултати“ обхваща 107 страници и е подреден логично и стегнато. Представени са 39 фигури и 123 таблици. Фигурите онагледяват данните от статистическия анализ и са изработени с вещина. Резултатите са автентични и достоверни, а фигурите и таблиците са достатъчно информативни.

Получените резултати са анализирани и умело интерпретирани. Взети са под внимание факторите, които са оказвали влияние върху дерматоглифичната картина на изследваното население от Централна Западна България. Изведено е обобщение, според което основният фактор за формирането на антропологичния състав на изследваните съвременни групи от този регион най-вероятно е взаимодействието между северните и южните варианти на западноевразийската формация. Изводите са шестнадесет, оформени в 2 основни групи, които са свързани логично с поставените задачи.

Представени са осем приноса (от които три оригинални), на базата на получените резултати и не повтарят такива в достъпната литература, свързана с темата. Възможно би било редуциране на броя на приносите чрез обединяване, тъй като някои от тях са описателни.

6. Преценка на публикациите и личния принос на докторанта

Публикациите, които отразяват резултати на дисертацията са 3 статии в реферирани в международни база данни издания (Acta morphologica et antropologica, Glaznik) и са на английски език. Докторантът е водещ автор на 2 от пълнотекстовите публикации. Участията са четири: изнесени съобщения на международни научни конгреси в Сърбия, Дания и България.

Дисертантът е запознат в детайли с основните етапи на проучването и активно е участвал при събирането на материала, дерматоглифичната и статистическа работа. Обработката на резултатите, анализа, документацията чрез фигури и таблици на получените данни са извършени с вещина и опит.

Критични забележки и препоръки.

Препоръката ми към дисертанта е насочена към по-широко представяне и разпространение на резултатите от настоящия дисертационен труд на научни форуми у нас и в чужбина, с цел обмен на творчески идеи и продължение на разработваната тема.

7. Автореферат

Авторефератът е изчерпателен и включва основните части на дисертационния труд - въведение, цел и задачи, материал и методи, резултати, обсъждане, заключение, изводи, приноси и списък на публикациите и участията, свързани с темата. Отбелязани са три оригинални приноса, както и няколко допълнителни. В заключение, авторефератът е направен според изискванията и отразява основните резултати, постигнати в дисертацията.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд *съдържа научни, научно-приложни и приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката* и отговарят на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и Правилника на ИЕМПАМ – БАН.

Дисертационният труд показва, че докторантът Надежда Венециева Параскова **притежава** задълбочени теоретични знания и професионални умения по научна специалност “Антропология“ 01. 06. 01, като **демонстрира** качества и умения за самостоятелно провеждане на научно изследване.

Поради гореизложеното, убедено давам своята *положителна оценка* за рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и *предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен ‘доктор’* на Надежда Параскова в докторска програма по Антропология.

21.09. 2021 г.

Изготвил становището: .....

Доц. д-р Слави Делчев, дм